

Sæt principperne i spil

Sådan bruger du Levs Boligpolitik

November 2025

- LIVET MED UDVIKLINGSHANDICAP

Introduktion

Hjemmet er en vigtig og central del af de fleste menneskers liv – det gælder også for mennesker med udviklingshandicap.

Siden 1970 og frem til ca. årtusindeskiftet var udviklingen mod mere inkluderende boliger mere eller mindre stabil med gradvist flere og stadigt mindre bofællesskaber, der i højere grad lignede et hjem. Men siden har området været under pres – ikke mindst økonomisk – og det lader til særligt at have accelereret efter kommunalreformen i 2007, hvor kommunerne overtog det fulde finansierings- og myndighedsansvar på handicapområdet.

Denne nye udvikling vil Lev gerne modgå. Derfor vedtog Lev i november 2022 en ny boligpolitik. Politikken indeholder syv visionære principper for fremtidens boliger til mennesker med udviklingshandicap.

I forbindelse med vedtagelsen af politikken, besluttede Levs Hovedbestyrelse at følge boligudvalgets opfordring til, at der udarbejdes et handledokument, der kan hjælpe Levs kredse med at få principperne sat i spil i en konkret virkelighed.

Principperne kan blandt andet benyttes efter deviceen 'følg eller forklar'. Dvs., at Lev opfordrer til, at principperne bliver fulgt ved alle ny-, til- og ombygninger, visitationer mv. i kommunerne, og hvis en kommune vælger ikke at følge et eller flere af principperne, skal Lev bede om forklaringer på, hvorfor de ikke følges, og gerne også om dokumentation for disse forklaringer.

Nærværende dokument er et forsøg på at udfolde denne tilgang.

Dokumentet er tænkt som 'et levende dokument'. Dvs. at indholdet kan ændre sig efter behov - ny lovgivning, nye tendenser og ikke mindst tilbagemeldinger fra Levs kredse.

Indhold

Introduktion.....	2
Indhold.....	3
Levs boligpolitiske principper	4
Boligen er et hjem	4
Borgeren skal ikke flyttes til hjælpen – hjælpen skal flyttes til borgeren	4
At være en del af noget større	4
Ingen skal stå alene	4
Argumenter for principperne - Hvorfor?.....	5
Hvad er et stort botilbud?	9
Hvad kendetegner en institution?.....	9
Risici/bekymringer ved forskellige størrelser af boliger.....	10
Visitationen.....	11
Det frie valg af botilbud.....	12
Hjælp, støtte og ledsagelse	13
Ledsagelse	13
Når hjælpen udhules	14
I egen/selvstændig bolig.....	15
Hvad betyder det, når kommunen siger.....?	15
Helhedstilbud	16
Rimelig tilpasning	16
Tryghedsfremmende	16
Rameaftaler	16
Serviceniveau.....	17
Optimering af personaleressourcer	17
Kommunen – Sælger- eller køberkommune?	17
Eksempler på kommuner	18
Redskaber – Hvad kan kredsen tage fat i?	19
Kommunikation – Presse/læserbreve/SoMe	19
Direkte dialog med politikere og embedsfolk	19
Handicaprådet	19
Juridisk ekspertise – Tilsyn/klager, Antal flytninger osv.....	19
Lokalplaner	19
Fritvalsreglerne.....	19

International kritik.....	20
Historisk overblik.....	21
Eksempler på boliger.....	22

Levs boligpolitiske principper

Med udgangspunkt i Handicapkonventionen og de danske handicappolitiske grundprincipper har Lev udarbejdet syv principper for fremtidens boliger til mennesker med udviklingshandicap.

Principperne skal understøtte en udvikling hen mod et friere boligvalg og styrket inklusion, og de udfordrer i høj grad mange af nutidens byggerier og den vanetænkning, der er omkring boliger til mennesker med udviklingshandicap og organiseringen af den nødvendige hjælp. Også flere dele af den nuværende lovgivning - eller i hvert fald, hvordan den forvaltes i praksis - udfordres af principperne, og det samme gælder måske også økonomien på området.

Boligen er et hjem

1. Voksne med udviklingshandicap skal have de samme muligheder for valg af bolig, som alle andre. Bolig og boform, og hvem og hvor mange, man ønsker at bo med, skal alene afspejle den enkeltes præferencer, ønsker og økonomiske muligheder.
2. Nye ønsker og behov kan opstå over en voksentilværelse. Derfor er der ikke nødvendigvis tale om ét valg, men om flere valg i løbet af livet.
3. Alle skal sikres mulighed for en meningsfuld hverdag, herunder retten til et dagligt miljøskifte – ingen skal henvises til en tilværelse, hvor aktiviteter og beskæftigelse alene foregår i hjemmet.

Borgeren skal ikke flyttes til hjælpen – hjælpen skal flyttes til borgeren

4. En bestemt bolig eller boform må aldrig være en forudsætning for at få den nødvendige hjælp af den rette kvalitet og specialisering. Også omfattende og specialiseret hjælp skal organiseres uafhængigt af borgerens hjem, og skal kunne leveres individuelt på tværs af borgernes individuelle hjem.
5. Hjælp, støtte og pleje samt hvem, der ønskes som støtteperson, skal bestemmes af den enkelte selv.

At være en del af noget større

6. Der skal ydes støtte og ledsagelse til etablering og fastholdelse af sociale netværk ud fra den enkeltes ønsker og interesser – og uanset boform. Sociale netværk skal som udgangspunkt understøttes og etableres via aktiviteter og beskæftigelse, og ikke via boligens udformning.

Ingen skal stå alene

7. Hvis en borger ikke selv kan give udtryk for egne ønsker, skal værger, pårørende og andre kunne indtræde som formidlere og beskyttere af den enkeltes præferencer, ønsker og rettigheder. Repræsentationen skal i videst muligt omfang foregå som støttet beslutningstagen

Argumenter for principperne - Hvorfor?

Levs boligpolitiske principper vil være udfordrende for mange - både blandt forældre, personale, faglige organisationer, kommuner med flere. Det kan for eksempel være bekymringer for om økonomien skrider, om ensomheden vil stige, om det er muligt at sikre specialisering og faglighed i støtte og indsats, og så videre.

I de diskussioner er der ingen lette svar. Både fordi det handler om sårbare menneskers trivsel og livsmuligheder, og fordi vi alle er bærere af historisk begrundende vaneforestillinger, særligt når det gælder boliger og organiseringen af hjælp til mennesker med udviklingshandicap.

En helt central dimension er karakteren og omfanget af den enkeltes funktionsnedsættelse. Der er tydelige tendenser til, at jo større hjælpebehov den enkelte har - jo mere udtalt er vanetænkningen om, hvordan denne gruppe mennesker bør og kan bo, og hvordan deres støtte skal være organiseret.

Men henblik på tydeliggørelse og nuancering af dilemmaer har vi herunder oplistet en række påstande, som vil være typiske i en diskussion om Levs boligpolitiske principper og den udvikling, som de peger i retning af. Efter hvert udsagn findes en række bud på nuanceringer eller ligefrem modargumenter og spørgsmål. Listen er ikke udtømmende.

PÅSTAND 1: Der er stordriftsfordele ved at indrette mennesker med udviklingshandicaps hjem som institutioner, og det bliver alt for dyrt, hvis flere skal have mere inkluderende og individuelle boliger

- Der er helt sikkert stordriftsfordele, når det handler om produktion af biler, papkrus, mikrochips osv. Men man kan ikke uden videre overføre disse fordele til ydelsen af livshjælp til mennesker med udviklingshandicap. Hjælpen er langt mere kompleks og stiller krav om en individuel tilgang.
- Man kan naturligvis konstatere stordriftsfordele i visse sammenhænge, når det gælder driften af botilbud, fx. nattevagt. Men enhver stordriftsfordel bør altid måles op imod **stordriftsulemper** – og de ulemper overses alt for ofte. Ulempene kan både have økonomisk karakter, men vi bør også tage højde for de store kvalitets- og trivsels-stordriftsulemper, som findes i relation til store ikke-selvalgte kollektive boformer. De udfordringer er velbeskrevet i forskning og undersøgelser, og handler fx. om utilstrækkelig individuel hjælp, svag faglighed, øget risiko for vold og overgreb, manglende valgfrihed mv.
- Vi ser oftere problemer med mistrivsel på store bosteder, ligesom vi ofte ser et kæmpe aldersspænd.

FAKTA:

- Beskrivende artikler om manglende stordriftsfordele/stordriftsulemper:
 - Levs undersøgelse af forholdene på landets bosteder for voksne med udviklingshandicap: <https://www.lev.dk/viden-om/nyheder/nyhed/2022/februar/darlige-forhold-pa-landets-botilbud-resulterer-i-mistrivsel-blandt-beboere/>
 - Lev Bladet om Katrinehaven: <https://www.lev.dk/lev-livet/lev-magasinet/lev-bladet-4-2013/>
 - Socialpædagogen - Lev: Det går den forkerte vej med hjemligheden (sl.dk): <https://socialpaedagogen.sl.dk/arkiv/2023/02/lev-det-gaar-den-forkerte-vej/>

Mistrivsel

- Engelske studier viser, at størrelsen af botilbud betyder noget for trivslen, og at deltagelse i meningsfulde aktiviteter, adgang til aktiviteter i lokalsamfundet, valg og udfordrende adfærd også

har stor indflydelse på trivslen:

https://www.researchgate.net/publication/309431778_Improving_Quality_of_Life_Outcomes_in_Supported_Accommodation_for_People_with_Intellectual_Disability_What_Makes_a_Difference

- Ny dansk undersøgelse viser, at beboere i botilbud generelt trives godt, men at dem der ikke trives, i langt overvejende grad er dem med størst hjælpebehov. Sammen tendens går igen, når man ser på tilfredsheden med den modtagne støtte – både i botilbuddet og den udadrettede støtte. Og det er også dem med de største hjælpebehov, der føler sig mest forstyrrede af deres bofæller. VIVE: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/brugertilfredshedsundersogelse-paa-det-specialiserede-voksenomraade-16847/>

SPØRGSMÅL:

- Hvad kommunen mener med stordriftsfordele?
 - Hvori består fordelene egentlig? Sammenlignet med hvad?
 - Kan vi få præcise tal?
- Har kommunen dokumentation for, at der er økonomiske stordriftsfordele ved større tilbud?
 - Hvis ja, hvor stor er besparelsen så? Pr. borger, pr. år og over tid?
 - Opvejer de økonomiske stordriftsfordele reelt stordriftsulempene? Både de økonomiske, de trivselsmæssige og de faglige?
- Har kommunen kigget på stordriftsulempene?
 - Hvilke overvejelser har man gjort sig for at imødegå dem?

PÅSTAND 2: Ensomheden vil stige, hvis flere skal bo uden for institutionslignende botilbud

- Nogle beboere i botilbud har stor glæde af fællesskabet med de øvrige beboere i større eller mindre botilbud. Men mange oplever også dårlig trivsel, er generet af uro og dårlig tryghed. Og mange beboere i botilbud er også ensomme og har meget svage sociale netværk.
- Ensomhed er et generelt samfundsproblem, som der er brug for at sætte ind over for - også blandt mennesker med udviklingshandicap. Men styrkelsen af sociale netværk kan ske udenfor og på tværs af botilbud og individuelle boliger.

FAKTA:

- Det er veldokumenteret, at mange mennesker med udviklingshandicap er ensomme – også i højere grad end det gælder for resten af befolkningen. Fx. har Hans Christian Hansen dokumenteret dette i to bøger fra hhv. 2000 [Hans Christian Hansen, Udviklingshæmning og socialt netværk, Forlaget Udvikling, ISBN: 87-90965-00-0] og 2002 [Hans Christian Hansen, De Glemte: Nye perspektiver på udviklingshæmning og socialt netværk, Forlaget Udvikling, ISBN: 87-90965-02-7]. Han undersøgelser viser bl.a., at 8 % af dem, der bor på botilbud, har ingen form for kontakt med folk udefra. Deres sociale netværk omfatter alene andre beboere/mennesker med udviklingshandicap og professionelle. Men Hans Christian Hansens arbejder viser ingen sammenhænge mellem ensomhed og størrelsen på botilbud.
- Der er generelt ikke belæg for, at store institutionslignende botilbud modvirker ensomhed. En ny norsk rapport (sept. 2021) [<https://samforsk.no/publikasjoner/utviklingshemmetes-bosituasjon-2021>] viser faktisk, at ensomheden er et mindst lige så stort problem blandt beboere i store botilbud som blandt beboere i mindre botilbud - eller i egen bolig.

*Mange kommuner mener at **store bofællesskap** er en fordel, fordi det gir grunnlag for et bedre*

fagmiljø og forebygger ensomhet. Våre data viser at disse argumentene savner rot i virkeligheten. Ifølge den norske rapport er forestillingen om, at mindre bosteder/egen bolig giver øget ensomhed faktisk tilbagevist i flere analyser. Alligevel ser forestillingen ud til at leve bedste velgående. Rapporten konkluderer derfor, at ensomhed bør bekæmpes gennem aktiviteter og ikke gennem bosteder.

- Danmark har med ratifikationen af FN's Handicapkonvention bl.a. forpligtet sig til at arbejde for at *personer med handicap har adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet og på boligområdet samt andre lokale støttetilbud, herunder den nødvendige personlige bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfundet samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse af samfundet.*

[\[https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen\]](https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen) (Artikel 19, litra b)]

SPØRGSMÅL:

- Hvordan kan vi understøtte netværk/det sociale fællesskab? Der skal være spørgsmål, der kan afkræve kommunen en redegørelse for hvad de vil gøre for, at det sker.
- Hvordan tænker kommunen at understøtte den individuelle støtte jf. Servicelovens §1, stk. 3 *...Hjælpen tilrettelægges på baggrund af en konkret og individuel vurdering af den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte...*
- Hvordan vil kommunen være opsøgende på at lave fællesskaber, med inddragelse af civilsamfund og pårørende?

PÅSTAND 3: Det bliver umuligt at opretholde og udvikle fagligheden blandt medarbejderne, hvis ikke det sker inden for rammerne af et større botilbud.

- Det er vigtigt, at der udvikles og opretholdes stærke faglige miljøer, der kan understøtte specialisering og kvalitet i indsatsen. Men stærke faglige miljøer kan også etableres på tværs af matrikler, og behøver ikke være bundet til borgerens hjem. Sådanne organiseringer kender man fra andre områder, fx. i forhold til socialt udsatte, i dele af socialpsykiatrien mv.
- Historisk – også for ganske nylig – har vi set talrige eksempler på at store botilbud på ingen måde er befordrende for høj faglighed og kvalitet. Tværtimod ser store botilbud ud til at være i særlig risiko for at udvikle en ikke-faglig og ligegyldig kultur blandt medarbejderne.

FAKTA:

- En ny norsk undersøgelse (sept. 2021) [\[https://samforsk.no/publikasjoner/utviklingshemmetes-bosituasjon-2021\]](https://samforsk.no/publikasjoner/utviklingshemmetes-bosituasjon-2021) viser, at forestillingen om, at et stærkt fagligt miljø kun kan opretholdes i større enheder ikke kan påvises:
Mange kommuner mener at store bofelleskap er en fordel, fordi det gir grunnlag for et bedre fagmiljø og forebygger ensomhet. Våre data viser at disse argumentene savner rot i virkeligheten.
- Heller ikke de økonomiske fordele ved stordrift kan den norske rapport hverken af- eller bekræfte.
... mange mener at store bofelleskap er mer kostnadseffektive. Det kan stilles spørsmål ved dette. Vi har ikke undersøkt i hvilken grad det er tilfelle at de er mer kostnadseffektive, men konstaterer at hele logikken bryter med prinsippet om at bolig og tjenester skal ses uavhengig av hverandre. Det bygger på et premiss om at tjenesteproduksjonen skal kunne bestemme bosituasjonen, noe som er et brudd på politiske føringer.

- En rapport fra Institut for Menneskerettigheder [<https://menneskeret.dk/udgivelser/boligvalg-mennesker-handicap>] dokumenterer, at det frie boligvalg reelt ikke eksisterer, da man ...i praksis får tilbudt en botilbudspakke og ikke individuelt tilpasset støtte, og valgmulighederne er meget begrænsede.

SPØRGSMÅL:

- Hvorfor kan fagligheden ikke opretholdes i andre boformer, som det sker for mange andre målgrupper, fx i psykiatrien eller ældreplejen?
 - Ville I bruge samme argumenter overfor en borger med fysisk handicap? - Overfor en borger med en BPA?
- Har kommunen dokumentation for, at der er økonomiske stordriftsfordele ved større tilbud?

PÅSTAND 4: For at kunne give den nødvendige støtte bliver vi nødt til at flytte borgerne, hvis de får et lavere funktionsniveau og dermed et højere støtte- / plejebehov.

- Det er ekstremt indgribende - også for mennesker med udviklingshandicap - at blive flyttet fra deres hjem. Det indebærer også brud i sociale relationer, et kendt lokalområde, andet personale mv. At flytte rundt på mennesker afspejler en klassisk institutionstænkning, hvor borgeren skal flytte efter hjælpen i stedet for at ændre på hjælpens omfang og kvalitet der, hvor borgeren bor.
- Med en organisering af hjælpen og fagligheden på tværs af matrikler, kan der både opnås bedre og mere effektiv fordeling af den rette hjælp.

FAKTA:

- Reglerne for flytning uden samtykke på Familieretshuset hjemmeside [<https://familieretshuset.dk/flytning-uden-samtykke/flytning-uden-samtykke/kommunens-indstilling-til-flytning-uden-samtykke>]

En flytning uden samtykke kan kun finde sted, når:

- det [en flytning] er absolut påkrævet for, at den pågældende kan få den nødvendige hjælp, og
- hjælpen ikke kan gennemføres i personens hidtidige bolig, og
- den pågældende ikke kan overskue konsekvenserne af sine handlinger, og
- den pågældende udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og
- det er uforsvarligt ikke at sørge for flytning.

SPØRGSMÅL:

- Hvordan håndterer kommunen flytninger?
- Hvad kan begrundelserne for en flytning være?

I aktuelle sager:

 - Hvordan har flytteprocessen været?
 - Hvordan er beboere og pårørende blevet orienteret? (Er der gjort opmærksom på hvilke rettigheder, beboeren har i den pågældende bolig?)
 - Er det undersøgt grundigt nok, om hjælpen kan ydes i den nuværende bolig?
 - Kan vi få dokumentation for dette?
 - Er alle de fem forudsætninger for Har kommunen dokumentation for at der er økonomiske stordriftsfordele ved større tilbud?

Hvad er et stort botilbud?

Der er ingen fast definition af, hvornår et botilbud er 'stort' eller måske vigtigere 'for stort'. Nyere dansk undersøgelse (2021) [<https://www.vive.dk/da/udgivelser/brugertilfredshedsundersogelse-paa-det-specialiserede-voksenomraade-16847/>] viser, at beboere i botilbud generelt trives godt, men at dem der ikke trives, i langt overvejende grad er dem med størst hjælpebehov. Sammen tendens går igen, når man ser på tilfredsheden med den modtagne støtte – både i botilbuddet og den udadrettede støtte. Og det er også dem med de største hjælpebehov, der føler sig mest forstyrrede af deres bofæller. Og endelig ved vi fra andre undersøgelser, at dem med størst hjælpebehov også oftere bor i de største botilbud.

Engelske studier

[https://www.researchgate.net/publication/309431778_Improving_Quality_of_Life_Outcomes_in_Supported_Accommodation_for_People_with_Intellectual_Disability_What_Makes_a_Difference] viser, at størrelsen af botilbud betyder noget for trivslen, og at deltagelse i meningsfulde aktiviteter, adgang til aktiviteter i lokalsamfundet, valg og udfordrende adfærd også har stor indflydelse på trivslen. Faktisk viser studiet et **markant fald i trivslen ved over 6 beboere**.

Hvad kendetegner en institution?

Selvom institutioner på voksenområdet begrebsmæssigt forsvandt med Serviceloven i 1998 og man satte sig det ideologiske mål om et 'hjem' og derfor ønskede et opgør med institutionerne, så har det vist sig langt fra at være tilfældet i realiteten. Lev har gennem en årrække beskrevet, hvordan vi ser tendenser til re-institutionalisering – både i form af bygningernes størrelse, men også i forvaltningen. Fx. klausuler i lejekontrakterne, der skal gøre det lettere at flytte på folk. Men hvad definerer egentlig om et botilbud er en institution eller har et institutionspræg?

Nogle kendetegn kunne være:

- **Organiseringen af hjælpen** - institutionen indebærer som udgangspunkt en fast organisering af hjælpen med på forhånd fastlagte ressourcer.
- **Dimensionerne** - størrelsen har helt klart betydning, men vi kan ikke sætte en grænse for, hvornår der er tale om en institution alene ud fra størrelsen. Iflg. Tilbudsportalen eksisterer der ikke så mange 'større' botilbud, men ofte skyldes det, at de store byggerier er opdelt i flere mindre enheder/tilbud på samme matrikel.
- **Fællesrum** – store fællesrum kan også være en 'institutions-indikator'.
- **Personalerum** – disse kan være med til at give boligen præg af arbejdsplads frem for bolig.
- **Helhedstilbud** – til flere tilbud er der knyttet aktivitetscenter e.lign, hvilket betyder, at beboere disse steder ikke vil opleve det daglige miljøskifte, der var en central del af N. E. Bank-Mikkelsens tanker om normalisering.
- **Kost** – stor- eller centralkøkkener, hvor maden leveres uden beboernes medvirken i fremstillingen af egen mad.
- **Placering** – mange nye boliger til mennesker med handicap placeres i udkanten af byer eller i industrikvarterer og kan dermed få karakter af enklaver/ghettoer.
- **Beboersammensætning** – det, der binder folk sammen, er alene deres funktionsnedsættelse.
- **Støtte/hjælp** – hjælpen er ikke individuelt tilrettelagt.

Risici/bekymringer ved forskellige størrelser af boliger

Nedenstående matrix giver et meget simpelt billede på, hvor I som kreds, pårørende og kommune bør være opmærksomme på forskellige risici og bekymringer.

Der er på ingen måde tale om en facitliste, men derimod et overblik over tendenser, som der vil være mange konkrete afvigelser fra.

GRØN = ingen eller lille | **GUL** = mellem | **RØD** = stor

	Egen bolig	Lille botilbud 3-5 beboere	Mellem botilbud 6-10 beboere	Stort botilbud 11->
Ensomhed	GUL	GUL	GUL	RØD
Mistrivsel	GUL	GUL	GUL	RØD
Stor aldersspredning	GUL	GUL	GUL	RØD
Faglighed	GUL	GUL	GUL	GUL
Rekruttering og brug af vikarer	GUL	GUL	GUL	RØD
Ghetto / Manglende inklusion i det omkringliggende samfund	GUL	GUL	GUL	RØD
Utilstrækkelig støtte og ledsagelse	GUL	GUL	GUL	RØD

Visitationen

Den rette visitation kan være helt afgørende for den enkelte borgers trivsel. Hvis man ikke bliver visiteret til det rette tilbud og til den rette hjælp, kan det få stor betydning for både trivsel, og vedligeholdelse og udvikling af kundskaber og sociale relationer.

I visitationen skelnes der mellem botilbud og servicetilbud. Servicetilbud dækker over den hjælp og støtte som borgeren kan modtage ifm. botilbuddet. Mange kommuner opererer med, at hjælpen (servicelovens §§ 83 og 85) er en integreret del af botilbuddene. Det fritager dog ikke kommunen fra at vurdere borgernes behov for hjælp og støtte konkret og individuelt.

Visitationen af servicetilbud er således uafhængig af visitationen af botilbud og den tildelte service kan således tages med uanset boform – også hvis man vælger at bo i egen bolig. I praksis vil dette dog for manges vedkommende ikke være en reel mulighed.

Vi ser desværre en tendens til, at man i langt højere grad visiterer og anbringer efter funktionsevne og ikke personlighed. Og i kommuner med egne tilbud ser vi også visitationer, der sker efter det, vi kalder 'de tomme senges princip'. Dvs. at der i høj grad visiteres efter, hvor kommunen selv har en tom plads frem for efter den enkelte borgers behov – også selvom dette ville kunne tilbydes i en anden kommune. Dvs. at borgeren risikerer, at komme til at bo samme med andre som vedkommende hverken deler interesser, funktionsniveau eller alder med. Den slags anbringelser er i høj grad drevet af (kortsigtede) økonomiske incitamenter, hvilket på sigt kan føre til mistrivsel og deraf følgende større (og dyrere) støttebehov. Vi ser også en del 'hjemtagelser', der foretages efter samme logik.

Derfor er visitationen også et vigtigt område at spørge ind til. Vi har nedenfor oplistet en række spørgsmål, der kan bruges i dialogen med kommunen.

FAKTA:

- Institut for menneskerettigheder udgav i 2021 rapporten "Boligvalg og retten til et selvstændigt liv for mennesker med handicap". Undersøgelsen af boligvalg tager udgangspunkt i handicapkonventionens artikel 19 om retten til et selvstændigt liv for mennesker med handicap. [<https://menneskeret.dk/udgivelser/boligvalg-mennesker-handicap>]
- Ankestyrelsens principafgørelse 101-19 [<https://ast.dk/afgoelser/principafgoelser/find-principafgoelse#/a/2019/464437a9-d0b2-4fa1-b0e6-cb17837b7fb4>]

SPØRGSMÅL:

- Hvordan foregår visitationen i kommunen?
- Er der i kommunens visitation særskilt fokus på støttebehov og ønsker til bolig, så borgeren ikke blot bliver tildelt en 'pakkeløsning'?
- Er der behov, der ikke kan dækkes i kommunen og hvordan håndterer man disse?
- Hvad gør kommunen for at sikre det rette tilbud i første forsøg?
- Hvordan følger kommunen op på visitationen?
- Hvad gør kommunen, når en borger ønsker et nyt tilbud? Det kan være pga. ændrede støttebehov, beboersammensætning, personlige forhold, fx pårørende, der flytter eller et ønske om at flytte sammen med en kæreste.

Det frie valg af botilbud

Der er ikke frit valg af botilbud for alle typer af botilbud, det kommer an på typen af botilbud borgeren er visiteret til:

Type	Frit valg
Botilbud efter servicelovens §107	Ikke frit valg
Botilbud efter servicelovens §108	Frit valg
Botilbud efter almenboliglovens §105	Frit valg

Det frie valg gælder altså, hvis en borger er visiteret til et botilbud efter SL §108 eller ABL §105. Men valget er ikke helt frit. Der er en række betingelser, der skal være opfyldt.

Det er en forudsætning for retten til frit valg, at det ønskede botilbud:

- er egnet til at tilgodese borgerens behov
- og er registreret i Tilbudsportalen
- og at det ikke er væsentligt dyrere end det tilbud, som kommunen vurderer, kan tilgodese borgerens behov.

Hvad er så 'væsentligt dyrere'? Det frie valg er pr. 1. juli 2025 begrænset til 10 % via en ændring i §108, stk. 2 i Lov om Social Service.

Hvis borgeren ønsker at flytte til en anden kommune, skal borgeren opfylde betingelserne for at få anvist en bolig i både fraflytningskommunen og tilflytningskommunen, jf. almenboliglovens § 58 a, stk. 2 og servicelovens § 108, stk. 2.

FAKTA:

- Læs mere om bl.a. fritvalgsreglerne på DUKH's hjemmeside:
<https://www.dukh.dk/Selvhi%C3%A6lp/Viden-om-voksenhandicapomr%C3%A5det/Botilbud-efter-serviceloven-og-almenboligloven>
- Ankestyrelsens principafgørelse 165-10 om botilbud - visitation - frit valg:
<https://www.retsinformation.dk/api/pdf/153246>
- Ankestyrelsens principafgørelse 41-15 om længerevarende botilbud - frit valg - serviceloven – almenboligloven: <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2015/9890>

SPØRGSMÅL:

- Hvad gør kommunen, hvis en borger ønsker andet tilbud end det kommunen vurderer, kan tilgodese borgerens behov?
- Hvad gør kommunen, hvis en borger ønsker at flytte fra sit nuværende tilbud?
- Hvad gør kommunen, hvis to borgere ønsker at flytte sammen – fx kærestes?

Hjælp, støtte og ledsagelse

Som beskrevet i 'Visitationen', så skal vurderingen af en borgers behov for hjælp og støtte vurderes ud fra en konkret og individuel vurdering. Hjælp og støtte gives ud fra to paragraffer i serviceloven:

- **Praktisk støtte efter § 83:** Efter servicelovens § 83 har kommunalbestyrelsen pligt til at tilbyde personlig pleje, praktisk hjælp og madservice i hjemmet til personer, som på grund af midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke selv kan udføre disse opgaver.
- **Socialpædagogisk støtte § 85:** Efter servicelovens § 85 skal kommunen tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt genoptræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Ledsagelse

Ledsagelse gives efter to paragraffer i serviceloven:

- **Ledsageordningen efter § 97:** Giver ret til 15 timers individuel og selvvalgt ledsagelse om måneden for voksne, "der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne." Timerne i en ledsageordning kan opspares over en periode på 6 måneder. Retten til en ledsageordning er efter loven uafhængig af, om borgeren bor i botilbud eller i egen bolig. Det er imidlertid en betingelse for at kunne visiteres til en ledsageordning, a) at borgeren kan ledsages uden, at der er behov for socialpædagogisk bistand i forbindelse med ledsagelsen – samt b) at borgeren kan efterspørge ledsagelse. Begge disse betingelser medfører, at mange voksne med udviklingshandicap er afskåret fra at få tildelt en ledsageordning. Et andet særligt vilkår ved ledsageordningen er desuden, at kommunen kan foretage fradrag i de 15 timers ledsagelse for beboere i botilbud. Forudsætningen for dette fradrag er imidlertid, at borgeren modtager tilsvarende individuel og selvvalgt ledsagelse fra personalet i botilbuddet - 'erstatningsledsagelse'.
- **Ledsagelse af personalet i botilbuddet efter § 85:** Beboere i botilbud har ret til socialpædagogisk ledsagelse efter § 85, omsorg, støtte og/eller hjælp til vedligeholdelse eller udvikling af færdigheder, så man kan leve sit liv så selvstændigt som muligt. Den socialpædagogiske bistand kan bestå af rådgivning, som er forebyggende og støttende i forhold til sociale, praktiske og personlige aspekter af den enkeltes liv. – og kan også omfatte ledsagelse, hvis borgeren ikke kan færdes på egen hånd.

Ledsagelse efter § 85 er ikke så præcist defineret som i ledsageordningen efter § 97, men afhænger af en konkret vurdering af den enkelte person og dennes behov og situation mv. Der er således ikke fastsat noget timetal, ligesom der ikke kan spares ledsagelsestimer op.

Ledsagelsen efter § 85 behøver ikke at være individuel. Det er således beskrevet i Vejledning om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter reglerne i lov om social service [<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2023/9764>], at *Afhængig af de konkrete omstændigheder vil socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kunne bestå af ledsagelse, både når der er tale om individuelle og fælles aktiviteter, herunder fritids- og kulturtilbud, aktiviteter af social karakter, aktivitets- og samværstilbud, beskyttet beskæftigelse, o.l.*

En undersøgelse Lev lavede i 2020 [<https://www.lev.dk/viden-om/nyheder/nyhed/2020/oktober/ny-undersogelse-muligheder-for-ledsagelse-er-under-al-kritik/>] viste desværre, at det er de færreste, der får

den ledsagelse, som de har brug for. Resultaterne er siden blevet bekræftet i en ny undersøgelse fra 2025 [<https://www.lev.dk/media/w0tpsxle/ledsagelse-for-voksne-med-udviklingshandicap-2udg.pdf>]

Når hjælpen udhules

Serviceleven udstikker en række principper for, hvordan hjælpen og ledsagelse skal tildeles: Der skal være en konkret og individuel vurdering, udmåling og afgørelse ved tildelingen af hjælp - og afgørelsen skal begrundes. Der er mulighed for at klage – både over selve afgørelsen (begrundelse, resultat mv.) og her skal der, som ved alle andre afgørelser, sendes en klagevejledning med. Men der er også mulighed for at klage efterfølgende over den konkrete levering af hjælpen. Der skal nemlig være overensstemmelse mellem afgørelsen og den hjælp som rent faktisk leveres, både hvad angår omfang og kvalitet. Hvis hjælpen ændres i væsentligt omfang/karakter, skal der laves ny afgørelse.

Desværre ser vi ofte, at hjælp og ledsagelse forringes ved generelle nedskæringer i hjælpen – altså klassisk institutionsstyring frem for individuelle vurderinger. Dette blev bekræftet af den undersøgelse som Lev lavede om botilbud i 2022 [<https://www.lev.dk/viden-om/nyheder/nyhed/2022/februar/darlige-forhold-pa-landets-botilbud-resulterer-i-mistrivsel-blandt-beboere/>]. Vi ved det ikke præcist, men det mest sandsynlige er, at disse forringelser aldrig eller meget sjældent er sket på baggrund af en afgørelse. Og desværre er det sjældent, at der bliver klaget over disse forringelser – måske fordi mange har svært ved at overskue det, ikke ved det er en mulighed, eller fordi de ikke får den nødvendige hjælp og støtte til det.

Der findes ikke en oversigt, der specifikt opgør hvor mange klagesager, der er ift. støtte/hjælp/ledsagelse i botilbud, men på socialministeriets hjemmeside kan I finde et Danmarkskort [<https://sm.dk/danmarkskort>], hvor I kan se alle omgørelsesprocenter i de klagesager, der har været på socialområdet, fordelt på kommuner.

FAKTA:

- Læs mere om ledsagelse efter § 85 i DUKH's Praksisnyt nr. 41: <https://www.dukh.dk/Guides-og-Praksisnyt/@50/Praksisnyt-41---Socialp%C3%A6dagogisk-ledsagelse>
- Læs mere om ledsagelse efter § 97 på DUKH's hjemmeside: <https://www.dukh.dk/Selvhj%C3%A6lp/Viden-om-voksenhandicapomr%C3%A5det/Ledsagelse-til-voksne>
- Ankestyrelsens Handicapsagsbarometer 2023 om ledsagelse efter servicelovens § 97: <https://ast.dk/nyheder/nyheder/nyheder-2024/handicapsagsbarometer-der-er-fejl-med-vaesentlig-betydning-for-rigtigheden-i-47-procent-af-sagerne-om-ledsagelse-til-voksne-med-handicap>
- Levs undersøgelse af ledsagelse fra 2020: <https://www.lev.dk/viden-om/nyheder/nyhed/2020/oktober/ny-undersogelse-muligheder-for-ledsagelse-er-under-al-kritik/>
- Levs undersøgelse af ledsagelse fra 2025: <https://www.lev.dk/media/w0tpsxle/ledsagelse-for-voksne-med-udviklingshandicap-2udg.pdf>
- Levs undersøgelse af botilbud fra 2022: <https://www.lev.dk/viden-om/nyheder/nyhed/2022/februar/darlige-forhold-pa-landets-botilbud-resulterer-i-mistrivsel-blandt-beboere/>
- Socialministeriets Danmarkskort med omgørelsesprocenter på socialområdet: <https://sm.dk/danmarkskort>

SPØRGSMÅL:

- Hvordan følger kommunen op på den enkelte borgers behov for ledsagelse?
- Hvordan modregner kommunen i den tildelte ledsagelse efter § 97 og får den enkelte borger et valg ift. om vedkommende ønsker at deltage i den gruppe-ledsagelse, der foretages ift. § 85?
- Udarbejder kommunen individuelle handleplaner ift. den enkelte borgers behov for ledsagelse?
- Ændrer / har kommunen ændret i omfang og kvalitet af hjælpen uden, at der er truffet nye individuelle afgørelser?
- Er der sket besparelser fx. skåret i den økonomiske ramme, som er tildelt botilbuddet og/eller i form af nedsættelser af taksten?
 - Har kommunen i denne forbindelse foretaget konkrete og individuelle afgørelser på nedsættelse af hjælpen for hver af beboerne – og vil borgerne modtage afgørelsen sammen med klagevejledning?
- Kan kommunen oplyse, hvor stor en del af de omgjorte/tilbageviste afgørelser, der vedrører hjælp, støtte og ledsagelse i botilbud?
- Hvad gør kommunen for at få nedbragt antallet af omgørelser og tilbagevisninger fra Ankestyrelsen?
- Hvordan sikrer kommunen, at alle borgere - også dem uden pårørende, der kan/vil støtte – får mulighed for at klage? Hvem hjælper dem og taler deres sag?

I egen/selvstændig bolig

Mange borgere med udviklingshandicap bor i egen/selvstændig bolig – og forhåbentlig vil dette tal stige de kommende år. Man hvordan sikrer man, at disse borgere får den nødvendige støtte og ledsagelse – både til at få de basale ting i hverdagen til at fungere, men også til at få, opretholde og deltage i sociale relationer og kulturelle arrangementer?

FAKTA:

- Danmark har med ratifikationen af FN's Handicapkonvention bl.a. forpligtet sig til at arbejde for *at personer med handicap har adgang til et udvalg af støttetilbud i hjemmet og på boligområdet samt andre lokale støttetilbud, herunder den nødvendige personlige bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfundet samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse af samfundet.*
[\[https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen\]](https://menneskeret.dk/monitorering/internationale-rapporter/menneskerettighedskonventioner/handicapkonventionen) (Artikel 19, litra b))

SPØRGSMÅL:

- Hvordan arbejder kommunen med at sikre *den nødvendige personlige bistand for at kunne leve og være inkluderet i samfundet samt for at forebygge isolation fra eller udskillelse af samfundet?*

Hvad betyder det, når kommunen siger.....?

Ofte bliver ændringer på botilbudsområdet, og på ledsagelse og støtte, præsenteret pakket ind i spind bestående af positive ord og vendinger, der umiddelbart kan lyde besnærende, men som i virkeligheden dækker over besparelser og nedskæringer. Andre gange er ordene bare uforståelige. Derfor er det vigtigt, at I er opmærksomme og nysgerrige, og spørger ind til, hvad der gemmer sig bag ordene, når I bliver præsenteret for dem.

Nysprog (fra engelsk **Newspeak**) er en måde at tale på, hvorved man bevidst maskerer et budskabs egentlige mening. Det sker for det meste ved, at man bruger ord, der er mere positivt ladet, end andre ord for det samme, eller ved, at man opfinder nye ord til lejligheden [fra Den Danske Ordbog - <https://ordnet.dk/ddo>]

Nedenfor finder I en række eksempler på ord og vendinger I kan møde og som I skal være opmærksomme på og spørge ind til, når I bliver præsenteret for dem.

Helhedstilbud

Helhedstilbud er en nyt ord for det man i gamle dage kaldte totalinstitutioner. Dvs. at der på stedet er flere tilbud til den samme målgruppe. Det kan fx være botilbud og aktivitetstilbud, hvilket betyder, at beboere disse steder ikke vil opleve det daglige miljøskifte, der var en central del af N. E. Bank-Mikkelsens tanker om normalisering. I Norge kalder man sådan et tilbud for et 'tøffelkompleks' — altså et sted, hvor man kan gå rundt i hjemmesko hele dagen.

Rimelig tilpasning

'Rimelig tilpasning' stammer fra handicapkonventionen og hensigten er, at der skal tages særligt hensyn til personer med handicap. Når der tages særligt hensyn, får personer med handicap de samme muligheder som andre. Men at tilpasningen skal være rimelig betyder også, at man skal tænke på hvad det koster — og det er denne del, I skal være særlig opmærksomme på. For med kommunale øjne er det især på denne økonomiske måde 'rimelig tilpasning' forstås.

Tryghedsfremmende

Begrebet tryghedsfremmende initiativer stammer oprindeligt fra tiltag, der skal gøre det mere trygt at færdes i det offentlige rum. Det kan være i form af mere synligt politi, lys på stationer, videoovervågning mv. Men når begrebet har sneget sig ind på botilbudsområdet, så dækker det ofte over tiltag, der skal rette op på årelang udhuling af den pædagogiske indsats gennem besparelser på personaletimer og personalets kvalifikationer. Det kan fx komme til udtryk i ansættelse af vagter.

Rammeaftaler

Kommunerne i hver af de 5 regioner og regionerne selv indgår hvert andet år en "rammeaftale" for hver region om faglig udvikling, styring og koordinering af kommunale og regionale tilbud på social-, socialpsykiatri- og specialundervisningsområdet. Rammeaftalerne skal sikre, at behovet også for de mere specialiserede tilbud dækkes.

Fra bekendtgørelsen om rammeaftalers §5: *Kommunalbestyrelserne i regionen udarbejder en beskrivelse af behovet for udvikling af indsatser og tilbud. Det skal indgå i beskrivelsen, hvorvidt der er behov for oprettelse af nye indsatser og tilbud, herunder udviklingsplaner for botilbud med mere end 100 pladser.*

Det er altså kommunerne, der skal beskrive, hvad behovet er og hvordan det kan imødekommes. En procedure, der har været medvirkende til, at der er foregået en massiv afspecialisering - og nedlæggelse - af især de mest specialiserede tilbud, siden kommunalreformen i 2007. Kommunerne har i stor stil trukket borgere hjem fra disse tilbud, eller helt ladet være med at visitere til dem, men henvisning til, at borgernes behov kan leveres lokalt i den enkelte kommune.

Læs hele "Bekendtgørelse om rammeaftaler m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde": <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2020/1298>

Serviceniveau

Det kommunale serviceniveau kan understøtte sagsbehandlernes arbejde med at sikre en ensartet praksis og borgernes retssikkerhed. Et velbeskrevet kommunalt serviceniveau kan desuden bidrage til enkel og klar information om kommunens indsats og faglige retning til borgere og samarbejdspartnere.

Men kommunen skal stadig foretage en konkret, individuel vurdering af behovet for hjælp til de opgaver, som en borger ikke selv kan udføre, og hvis borgerens behov nødvendiggør det, skal serviceniveauet fraviges.

Fra Social- og Boligstyrelsens hjemmeside [<https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/faglig-ledelse-og-styring/redskabskasse/styringsgrundlag/tema-3-serviceniveau>]: *Serviceniveauet kan ikke tilsidesætte barnets eller den unges behov ved at fungere som minimumskriterier for adgang til en kommunal indsats eller ved automatisk at udløse bestemte indsatser til børn eller unge med en given problemstilling. Serviceniveauet kan sætte faglig retning for sagsbehandlingen ved fx at beskrive niveauet for, hvor hyppigt sagsbehandlerne følger op på indsatser for børn og unge.*

Optimering af personaleressourcer

Når kommune eller region taler om, at der skal ske en optimering af personaleressourcer, er I i første omgang ikke blevet klogere på, om det er en fordel eller ulempe. At ressourcerne udnyttes bedst muligt (fx mindre bureaukrati og dermed frigørelse af 'varme hænder', efteruddannelse eller andre motivationstiltag) er der ikke noget galt i, men I skal være opmærksomme på, at der oftest reelt er tale om spareøvelser, og derfor også om kommunen i den forbindelse husker, at hjælpen er individuelt udmålt og at de ikke blot benytter 'grønthøstermetoden', hvor alle beskæres en lille smule uden individuel revisitation af hjælpen.

Kommunen – Sælger- eller køberkommune?

Der er stor forskel på, hvor mange botilbud de enkelte kommuner har. Nogle kommuner har ganske få eller ingen botilbud til mennesker med udviklingshandicap. Andre kommuner har mange tilbud – også mere specialiserede tilbud.

Det hænger ikke altid sammen med kommunens størrelse. Nogle steder er det rent historisk betinget og andre steder er der tale om politiske valg.

Det er vigtigt, at I har overblik over jeres kommunes tilbud, så I ved om I primært skal ligge jeres fokus på tilbuddenes indhold, størrelse og beboersammensætning, eller om I i stedet skal bruge kræfterne på kommunens visitation.

I kan finde ud af, hvor mange botilbud jeres kommune har ved at foretage en søgning i Tilbudsportalen: <https://tilbudsportalen.dk/>

Tryk på 'Tilbud til voksne' og marker herefter alle felter, der indeholder 'Botilbud' i en eller anden form, vælg målgruppen 'Udviklingshæmning' og marker jeres kommune under 'Beliggenhed'.

Tilbudstype

Botilbud målrettet unge mellem 18 og 35 år, §108a, jf. §108 x
Botilbud til længerevarende ophold, § 108 x
Botilbud til midlertidige ophold, § 107 x
Sikret botilbud, § 108 x
Botilbudslignende tilbud, Almen bolig til særligt udsatte grupper, ABL § 149 a x
Botilbudslignende tilbud, Almen plejebolig målrettet unge mellem 18 og 35 år, ABL § 5 stk. 6, jf. ABL § 5, stk. 2 x
Botilbudslignende tilbud, Almen plejebolig, ABL § 5, stk. 2 x
Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 1 x
Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 2 x
Botilbudslignende tilbud, Bofællesskab, ABL § 3 stk. 2 og § 5 stk. 3 x
Botilbudslignende tilbud, Boligbyggeriloven x
Botilbudslignende tilbud, Lejebolig, Lejeloven x
Botilbudslignende tilbud, Lov om lette kollektivboliger x
Botilbudslignende tilbud, Ældreboligloven x

Målgruppe

Udviklingshæmning x

Alder

Angiv alder på borgeren

Beliggenhed

Albertslund Kommune x

Ydelser

Søg eller vælg

Nattevagt

Søg eller vælg

Eksempler på kommuner

Albertslund Kommune er en forholdsvis lille kommune med knap 28.000 indbyggere på Vestegnen i Region Hovedstaden.

Kommunen har kun 2 tilbud til målgruppen; *Bofællesskabet Humlehusene*, der er et kategoriseret som et Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 1 med 8 pladser og *Boligerne Herstedøster Sidevej*, der er et kategoriseret som et Botilbud til længerevarende ophold, § 108 med 24 pladser. Derudover er der borgere, der bor i egen lejlighed, men som modtager støtte efter Servicelovens §85. Dvs. at kommunens tilbud primært henvender sig til borgere med et forholdsvis beskedent støttebehov.

Kommunen er altså i høj grad en 'køber-kommune' og derfor er der brug for, at I også spørger ind til hvordan kommunen visiterer og følger op på de borgere, som kommunen ikke selv har tilbud til.

SPØRGSMÅL:

- Hvordan foregår processen med visitation og hvordan finder man det rette tilbud?
- Har kommunen fx en grænse for, hvor stort et tilbud den vil visitere til?
- Hvordan følger man op på beboers trivsel og udvikling?
- Og hvordan sikrer man sig, at beboersammensætningen er den rigtige for borgeren?

Holbæk Kommune er hvad man må betegne som en mellemstor kommune med godt 73.000 indbyggere. Kommunen ligger i Region Sjælland.

Kommunen har hele 32 tilbud ifølge Tilbudsportalen. Men reelt er der tale om væsentligt færre, da flere store botilbud er delt op i mindre tilbud. I alt drejer det sig om 294 pladser fordelt over SEL §107, SEL §108, ABL §105 og socialpædagogiske opholdssteder efter SEL § 66, stk. 1, nr. 6.

Holbæk er således også i høj grad en 'sælger-kommune'. I kommune med så mange tilbud er man naturligvis i høj grad behovsdækket, men der kan være behov man ikke kan dække med egne tilbud og derfor er det vigtigt, at I spørger ind til, hvordan man håndterer borgere, hvis behov ikke umiddelbart kan dækkes af kommunens egne tilbud.

SPØRGSMÅL:

- Hvordan foregår processen med visitation og hvordan finder man det rette tilbud?
- Har kommunen planer for nye tilbud og til hvilke målgrupper og i hvilken størrelse?
- Hvordan følger man op på beboerens trivsel og udvikling?
- Hvordan sikrer man sig, at beboersammensætningen er den rigtige for borgeren?
- Hvordan sikrer man sig, at borgere som kommunen ikke selv har egnede tilbud til, får det rette tilbud?

Redskaber – Hvad kan kredsen tage fat i?

Kommunikation – Presse/læserbreve/SoMe

I Levs værktøjskasse kan I læse og hente diverse redskaber til kommunikationsarbejdet:

<https://tools.lev.dk/kommunikator/>

Direkte dialog med politikere og embedsfolk

Læs og hent diverse redskaber i Levs værktøjskasse på: <https://tools.lev.dk/handicappolitiker/>

Handicaprådet

Læs om arbejdet i handicaprådet her: <https://handicap.dk/files/media/document/Handicapr%C3%A5d%20-%20Den%20gode%20praksis%202022.pdf>

Juridisk ekspertise – Tilsyn/klager, Antal flytninger osv.

I Levs værktøjskasse ligger en række dokumenter, der beskriver reglerne på boligområdet:

<https://tools.lev.dk/handicappolitiker/boligjura/>

Det er Socialtilsynet [<https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/socialstvrelesens-auditfunktion>], der fører tilsyn med botilbud og på Tilbudsportalen [<https://tilbudsportalen.dk/tilbudssoegning/landing/index>] kan I se enkelte tilsynsrapporter under det enkelte tilbud.

Lokalplaner

Læs om hvad en lokalplan er og hvordan den kan bruges her:

<https://www.legaldesk.dk/privat/lejekontrakt/hvad-er-en-lokalplan>

Fritvalsreglerne

Få styr på fritvalsreglerne i DUKH's Praksisnyt:

<https://www.dukh.dk/Guides-og-Praksisnyt/@27/Praksisnyt-12---Frit-valg-af-botilbud>

International kritik

Danmarks opførelse af nye store institutioner er ikke gået ubemærket hen:

- I marts 2014 kritiserer Europarådets menneskerettighedskommissær, Nils Muižnieks, i skarpe vendinger Danmarks institutionsbyggerier.
 - <https://rm.coe.int/16806db6ef> - fra side 24, pkt. 112-118
- I oktober 2014 udtaler FN's handicapkomite kritik af, at Danmark bygger nye, store institutioner til mennesker med udviklingshandicap.
 - https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/DNK/CO/1&Lang=En – fra side 6, pkt. 42-43
 - **Generel Comments:** I FN's Generel Comments¹(kan sammenlignes med vejledning til danske love) til Handicapkonventionens artikel 19, bliver meningen i artiklen udfoldet med nogle generelle betragtninger om hvordan indholdet skal tolkes og bør implementeres. Det interessante her er måske ikke så meget selve teksten, men mere de kommentarer som de enkelte lande knytter til teksten. Fx. er der væsentlig forskel på hvordan den danske² og den norske³ regering svarer på teksten. Den danske regering mener, at teksten i Generel Comments anviser en alt for radikal tolkning af den frie ret til at vælge, hvor man vil bo, især for dem med det største hjælpebehov. De vil aldrig kunne håndtere et sådant valg og derfor foreslår Danmark rettelser til teksten, der 'bløder op' på formuleringerne, så myndighederne kan bestemme for disse borgere. Den norske regering ser samme udfordring for de borgere med det største hjælpebehov, men modsat Danmark, så vil Norge arbejde ud fra den givne tekst og støtte borgerne i deres valg fx. vha. værger, fx. familiemedlemmer. Disse to svar på Generel Comments viser meget godt, hvordan Danmarks syn på målgruppen er, og hvordan arbejdet med organiseringen af støtten til den, er 'sakket bagud' ift. vores nabolandes.
- I maj 2015 påtales udviklingen i Danmark i en rapport fra Nordens Velfærdscenter.
 - <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2017/10/The-right-to-a-home-of-my-own.pdf> - side 12
- Og så sent som i november 2023 kritiserer Europarådets menneskerettighedskommissær, Dunja Mijatović, endnu engang Danmark.
 - <https://rm.coe.int/report-on-denmark-following-the-commissioner-for-human-rights-visit-to/1680ad4d49> - side 23-24, pkt. 73-75
- I september 2024 får Danmark endnu engang massiv kritik fra FN's handicapkomité, der anbefaler, at Danmark tager initiativer om afvikling af institutioner, og initiativer, der sikrer borgere med et handicap et reelt valg af bolig og boligform i deres lokalområde.
 - https://handicap.dk/files/media/document/CRPD_C_DNK_CO_2-3_59675_E%20%281%29.docx – side 10—1, pkt. 55-56

¹ <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no5-article-19-right-live>

² https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/DGCArticle19/State%20Party%20observations_Denmark.docx

³ https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/DGCArticle19/State%20Party%20observations_Norway.docx

SPØRGSMÅL:

- Hvad tænker kommunen om kritikken?
- Vil kommunen virkelig være med til at forringe Danmarks omdømme yderligere?

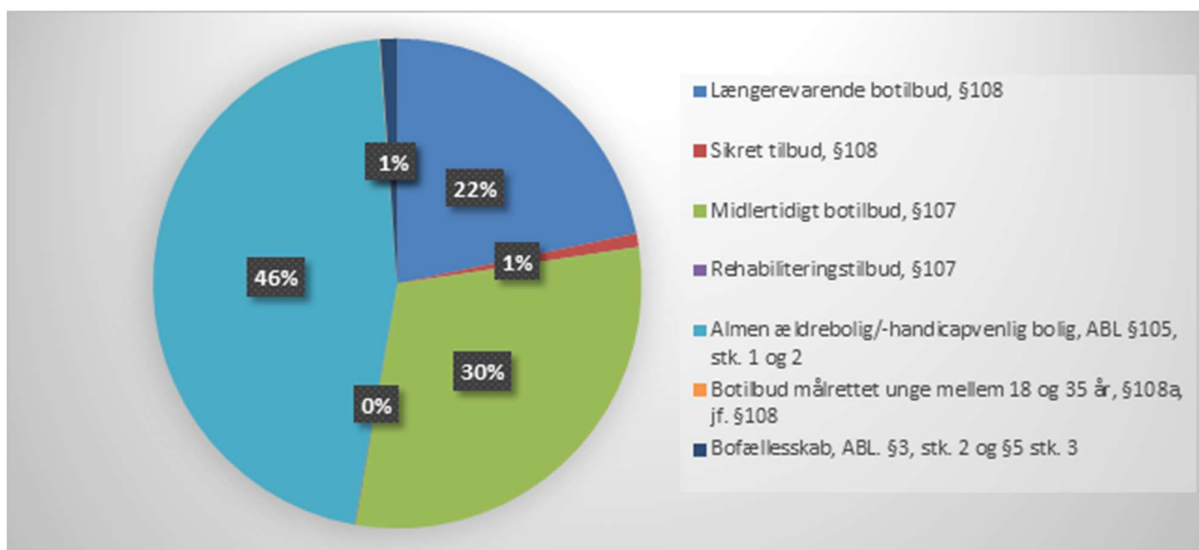
Historisk overblik

Boliger til mennesker med udviklingshandicap er en del af Levs DNA. Lev blev stiftet af forældre, der var utilfredse med forholdene på centralinstitutionerne - de store anstalter, og Lev var også en markant aktør, da særforsorgen blev nedlagt i 1980 og opgaverne overdraget til amterne fra staten. Indtil 1980 blev alle med et udviklingshandicap registreret under Åndssvageforsorgen uanset bopæl.

I 1998 afløste Serviceloven Bistandsloven. Og med Serviceloven blev institutionsbegrebet på voksenområdet afskaffet. Dette var ikke blot tænkt som en 'sproglig øvelse', men også som et opgør med måden hjælpen til mennesker er organiseret på. Institutionsbegrebets afskaffelse byggede på en klar intention om af-institutionalisering, og indebar en lovgivningsmæssig adskillelse af den enkelte borgers hjem og den nødvendige hjælp og støtte i hverdagen. Ønsket om af-institutionalisering var i høj grad præget af en handicappolitisk målsætning om normalisering af mennesker med handicaps livsvilkår og muligheder. Ingen skulle leve en hel voksentilværelse i noget, der mest af alt måtte karakteriseres som nogle andres arbejdsplads.

Sådan gik det desværre ikke. Institutionerne fortsatte med at være bærende i den måde myndigheder tænker. Altså, at borgerne skal flytte efter den rette hjælp og ikke som loven reelt foreskriver, at hjælpen skal komme til borgeren i dennes bolig.

I 2021 så fordelingen af botilbud således ud:

Kilde: Tilbudsportalen (Fordelingen af botilbud til målgruppen 'Udviklingshæmning' (i alt 1.681 stk.), ser ifølge Tilbudsportalen (pr. 241121) således ud (indeholder både kommunale, regionale, selvejende og private tilbud)

Boligområdet har alle år været følsomt og potentielt konfliktfyldt – også internt i Lev. Således var der allerede fra starten delte meninger i Lev, om man for eksempel skulle/burde beholde sit (voksne) barn hjemme eller lade det flytte på botilbud eller i bofællesskab. Men trods de forskellige holdninger i

foreningen er det alle årene lykkedes Lev at gå forrest - nogle gange alene, men oftest med forskellige samarbejdspartnere - i udviklingen af nye og mere inkluderende boformer.

Eksempler på boliger

Generationernes Hus, Aarhus

I Generationernes Hus bor mennesker i alle aldre med forskellig formåen og livssituationer. Børn, unge, voksne og ældre lever, bor og deler hverdagen sammen i huset, som rummer børn i daginstitution og boliger til studerende, familier, mennesker med handicap samt ældre med og uden behov for pleje.

<https://generationerneshus.aarhus.dk/>

Hertha Levefællesskab, Galten

Levefællesskabet er baseret på, at "almindelige" mennesker vælger at bo i et tæt og givende naboskab med voksne med et udviklingshandicap. Levefællesskabet er inspireret af Rudolf Steiners pædagogiske og sociale impulser, og stedet vægter social parathed, bæredygtighed og det enkelte menneskes frihed højt.

<https://www.hertha.dk/>

Katrinehaven, Viborg

At Tilbudsportalen "gemmer" store tilbud, er Katrinehaven i Viborg et godt eksempel på. Ved en søgning på Katrinehaven i Tilbudsportalen dukker der 8 tilbud op — 6 Almen ældrebolig/-handicapvenlig bolig, *ABL § 105 stk. 2*, med hver 10 pladser og 2 Aktivitets- og samværstilbud, *SEL § 104*, med hhv. 22 og 35 pladser. Dvs. at det, der står registreret som et botilbud med 10 pladser i virkeligheden er en del af et større tilbud med 60 botilbudspladser og 57 aktivitetstilbuds-pladser under samme tag. Ved Katrinehavens opstart kom beboerne fra flere §§107 og 108-tilbud, der blev lukket - altså en flytning fra småt til stort.

<https://viborg.dk/service-og-selvbetjening/stoette-og-omsorg/bolig-og-botilbud/botilbud-og-bostoette-handicap/katrinehaven/>

Botilbud Rude Skov (tidl. Botilbud Ebberød), Rudersdal

Botilbud Rude Skov (tidl. Botilbud Ebberød) er et botilbud til borgere over 18 år med multiple handicap, udviklingshæmning eller som har et særligt behov for struktur i hverdagen. Selve tilbuddet består af tre huse, der ligger tæt på hinanden. Husene ligger midt i naturskønne omgivelser i Ebberød, der er omkranset af Rude Skov. De tre huse består af i alt 67 moderne boliger fra hhv. 2018 og 2022, som er opført efter almenboliglovens § 105. Her modtager borgerne støtte efter servicelovens § 85 og § 83.

Botilbuddet ligger som det beskrives på hjemmesiden midt i naturskønne omgivelser i Ebberød. Det er ganske vist rigtigt, men det ligger også på den gamle anstalt Ebberødgård/Svaneparkens område tæt på flere andre tilbud bl.a. et aktivitetstilbud. Så udover, at tilbuddet er meget stort, så ligger det også isoleret fra det omkringliggende samfund og mange beboere forlader derfor ikke området i hverdagen.

<https://www.rudersdal.dk/indhold/botilbud-rude-skov>

Neptunvej, Randers

Botilbuddet i Randers er udover sin store størrelse (48 pladser, med 10 yderligere på vej) karakteriseret ved at ligge i et industrikvarter med Harald Nyborg, HTH, Billigblomst, Jern & Fix mv, samt en hovedvej og en motorvej som nærmeste naboer.

<https://www.randers.dk/borger/socialt/handicap/voksne/bolig/botilbud/bostedet-neptunvej/>

Rosenkildevej 97, Slagelse

Botilbuddet Rosenkildevej 97 i Slagelse er et botilbud med 30 beboere i alderen 18-67 år fordelt i 6 sammenhængende huse med 5 beboere i hver. Bostedet ligger på den gamle anstalt Andersvænges område og er således isoleret fra det omkringliggende samfund og nabo til flere andre sociale tilbud. Bostedet har mange ældre beboere og når disse dør eller flytter af anden årsag, så bliver de ofte af unge beboere (de tomme senges princip). Det kan således give de unge en følelse af at flytte på plejehjem som 18-årig.

<https://specialcenter.slagelse.dk/tilbud-til-voksne>

Konsul Bejers Allé, Lundestrædet og Kløverstien, Opgangsfællesskaber (Bo og Støtte), Holbæk

I opgangsbofællesskaberne i Holbæk har borgerne egen lejlighed med mulighed for at få individuel støtte. En af lejlighederne i de enkelte opgangsfællesskaber er fælleslejlighed, hvor man dels kan kontakte hjemmevejlederne, der er fællesspisning og mulighed for samvær.

<https://holbaek.dk/borger/voksne-med-saerlige-behov/voksne-med-handicap/botilbud-for-udviklingshaemmede/opgangsbofaellesskaber/>